

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Illvstrissimi Viri Petri De Marca Archiepiscopi Parisiensis Dissertationvm De Concordia Sacerdotii Et Imperii, Sev De Libertatibvs Ecclesiæ Gallicanæ, Libri Octo

Marca, Pierre de

Parisiis, 1669

Capvt XIII.

urn:nbn:de:hbz:466:1-15617

nem addidit de suo. Patriciatu collatio ad-
git illum ut, quantum fieri posset, rem pro-
moveret ad exordia regni Carolini. Potuisset
ponere synodum in primo adventu Caro-
li. Sed Ticinum tunc obsessum erat, non-
dum captum. Porro juxta Leonis verba
concessa fuerant electiones Carolo Regi
Francorum & Longobardorum. Quare ex-
pectandum fuit tempus adepti regni Italiae,
post deditioem Ticini & Desiderij Regis.
Itaque ut omnia congruerent, commentus
est secundum Caroli adventum post Papiam
captam. Habitam quoque synodum ab Ha-
driano scripsit, ex eodem Leonis rescripto,
quod integrum extat apud Theodoricum
Nihemum; licet mentio synodi desit apud
Gratiani compendium. Quod autem Sig-
bertus addit de numero Episcoporum & Ab-
batum, necessum est ut è penu sua deprom-
perit, volens synodo auctoritatem quandam
ex illo numero centum quinquaginta trium
Episcoporum & Abbatum addere. Sed de
Leonis constitutione ejusque sententia di-
cendum erit suo loco, cum ex verbis ejus
investiturarum episcopaliu[m] usus mana-
verit.

CAPVT XIII.

Synopsis.

I. Ludovicus Pius Imperator in integrum restituit
electionum formam. Notatus Ansegisus Abbas, qui
leges Capitularium confudit.

II. Oppressa enim antea erat electionum libertas.
E proprio clero eligi debere Episcopos constituit, &
absque pecunia datione. Olim lege generali Episcopi
eligiabantur è clericis dioeceseos. Curia placium.

III. Leo primus praecepit ut ex Presbyteris ejusdem
Ecclesiae, vel ex Diaconis, Episcopus eligatur. Sub-
diaconos quoque eligi permisi Urbanus secundus, nem-
que Innocentius tertius. Presbyteros quoque rusticana-
rum parochiarum eligi posse docet Ludovicus Pius.

IV. Tum praecepit ut electiones in futurum peragan-
tur absque datione munerum. Quod aulam praeceptum
respicit, quae pretio plerumque sacerdotia addicebat.
Probatum ex Gregorio Turonensi.

V. Veteres illam sacerdotiorum nundinationem se-
verissime prohibuerunt.

VI. Sub pretio enim redigi non debet gratia quae
vendi non potest; ut inquit Concilium Chalcedonense.
Illa tempestate quaestio completaebatur electionem
persona & consecrationem & in Ecclesia certa institu-
tionem. Explicatus canon Chalcedonensis. Unde com-
mercium vendendorum sacerdotiorum, simoniaca ha-
resis dicta est à Gregorio magno.

VII. Electionem & ordinationem obnoxias esse cri-
mini simoniae probatur auctoritate Leonis Imperatoris.

VIII. Iustinianus quoque venalitatem suffragio-
rum in electionibus & ordinationibus prohibuit. Usum
tamen enthronificorum approbavit. Explicatur ejus
Novella. Notatus Gotofredus I. C.

IX. Clerici pro infirmatione persolvebant emphani-

stica. Iustinianus explicatus in Novella 56.

X. Auctoritate Gregorij magni vetitum est ne quid
ordinatoribus aut clericis ministrantibus daretur pro
ordinatione, neque Notariis ob traditionem charta-
rum.

XI. Florentini Iurisperiti publice olim docuerunt
Præbendas vendi posse absque simonia. Sed Summo-
rum Pontificum decretis jugulata est sententia illa.

XII. Avo Caroli magni, Presbyteri sine titulo
ordinati, pretio comparabant Ecclesias. Quae audacia
repressa tum fuit in Concilio Turonensi.

ADDITIO.] Emendatum caput A multis, ex
de aetate & qualitate ordinis. Subdiaconos quoque ad epis-
copatum eligi posse pronuntiavit Urbanus secundus in
Concilio Beneventano. Notantur Correptores Roma-
ni, qui hanc Beneventanam synodum interpretantur
de ea quae sub Victore tertio habita est. Eduntur acta
Concilij Beneventani sub Urbano secundo habiti.

I. POST propagatam feliciter per di-
versas provincias victricibus Caroli
armis Christianam fidem, & constitutam in
plerisque capitibus ecclesiasticam discipli-
nam, Ludovicus Imp. ejus filius in exordio
regni obscuratam vel potius extinctam ele-
ctionum formam, petentibus Episcopis, in
integrum restituit. Quod ille praestitit anno
DCCCXVI. edicto suo quod Aquisgrani
edidit post habitam eo loco celeberrimam
Episcoporum synodum; nuncupavitque
Capitulare, usitato illa aetate vocabulo, eò
quod decisiones illo comprehensa per ca-
pita sive capitula digesta essent. Confede-
rat Ansegisus Abbas, qui quatuor libros Ca-
pitularium collegit, hoc Ludovici Capitu-
lare cum alio quod Aquisgrani editum fue-
rat à Carolo anno septingentesimo octua-
gesimo nono. Sed ista discrevit subtiliter vir
eruditissimus Iacobus Sirmondus tomo se-
cundo Conciliorum Galliae. Quae distinctio
magnam lucem adfert iis quae de electioni-
bus à Carolo neglectis superius disputata
sunt & postea dicentur.

Ludovicus itaque capite tertio Capitu-
laris, quod est caput octuagesimum quintum
libri primi Capitularium, precibus Episco-
porum exoratus, seu, ut ille loquitur, or-
dini ecclesiastico assentiens, electionum ve-
terem usum restauravit: Sacrorum canonum
non ignari, ut in Dei nomine sancta Ecclesia suo
liberius potiretur honore, ad sensum ordini eccle-
siastico praebeimus; ut scilicet Episcopi per ele-
ctionem cleri & populi secundum statuta canonum
de propria dioecesi, remota personarum & mune-
rum acceptione, ob visum meritum & sapientie do-
num eligantur, ut verbo & exemplo sibi subjectis
usquequaque prodesse valeant.

II. Oppressam antea fuisse significat ele-
ctionum libertatem. Quippe quod hic de-
cernit, id agere se profiteretur ut Ecclesia suo
liberius potiretur honore. At verò non so-
lam votorum libertatem restituit; sed etiam

singularum Ecclesiarum & Clericorum in eis ministrantium dignitati consuluit, juxta veterum canonum præscriptum. E proprio clero eligi debere, & absque pecuniæ datione, constituit. Quibus verbis priorum temporum perturbationem suggillat. Vetus est & recepta in Ecclesia regula, Clericos post emerita plurium annorum in presbyterij aut diaconij gradibus stipendia ad suarum Ecclesiarum episcopatus evehentos, nec Clericis extraneis, neglecto proprio clero, eas dignitates conferendas. Quam formam ad Apostolorum canones, id est, ad consuetudinem antiquam à temporibus Apostolorum ductam, refert Iulius primus apud Athanasium apologia secunda. Conqueritur de Gregorij ordinatione contra canones facta, non solum quòd Athanasio viventi superpositus esset ab orientalibus, sed etiam quòd extraneus esset ab Ecclesia Alexandrina, illique penitus ignotus; addens, ne canones Apostolorum solverentur, oportuisse ab Episcopis provinciæ constitui aliquem ex ipso sacrario, ex ipso clero: ἀπὸ αὐτῶν ἱερατικῶν, ἀπὸ αὐτῶν ἑκκλησιαστικῶν καὶ μὴ νεὺ τοῦς ἀπὸ τῶν Ἀποστόλων κανόνας ὡς ἐχλεύεσθαι. Cujus instituti ratio una afferri potest è Gregorio Nazianzeno, oratione quando assumptus est in concordia patris; quoniam noto & familiari gregi præesse jucundius est quàm externo & alieno, addam etiam & Deo carius.

III. Sed potior est Celestini ratio, qui gravem injuriam fieri Clericis docet si peregrini illis præferantur. Hæc enim sunt ejus verba in epistola ad Episcopos Viennenses & Narbonenses: *Tunc alter de altera eligatur Ecclesia si de civitatis ipsius Clericis cui est Episcopus ordinandus, nullus dignus, quod evenire non credimus, poterit reperiri. Primum enim illi reprobandi sunt, ut aliqui de alienis Ecclesiis merito præferantur. Habeat unusquisque Clericorum suæ fructum militia in Ecclesia in qua suam per omnia officia transegit ætatem. In aliena stipendia minimè alter obrepat; nec alij debitam alter sibi audeat vendicare mercedem.* Quare Leo primus decernit epistola LXXXVIII. ut ex Presbyteris ejusdem Ecclesiæ, vel ex Diaconis, optimus eligatur. Urbanus secundus & Innocentius tertius in hunc numerum adlegerunt etiam Subdiaconos. Idem Leo primus epistola centesima hortatur Gennadium Constantinopolitanum ut enitatur quatenus Alexandrinis ex clero suo catholicus Episcopus consecratur, juxta veterem morem. Gratianus in hanc sententiam testimonia adducit, præter Celestinum, Gregorij & Pelagij dist. LX. & LXI. Ex quorum auctoritate hausit Concilium Remense anno

DCXXX. ut desideret loci indigenam eligi, canone ultimo. Quod ita explicuit Ludovicus Pius in hoc Capitulari, ut ad diocesim integram hoc porrigat, id est, ad Presbyteros quoque rusticanarum parocchiarum, nec ad solum civitatis clerum restringat. Quod secutum est Concilium Valentinum tertium anno DCCCLV. can. VII. cum aliqua explicatione: *Vt in clero, aut in diocesi cerè ipsa, vel si opus sit, in vicinia ipsius, probata persona queratur, & eligatur.* Hoc remedio & jus vetustum restitui & aulicorum cupiditates reprimi posse non desperabant.

IV. Altera hujus capituli clausula spondet electiones in futurum absque muneratione peragendas. Quod aulam præcipue respicit, quæ pretio plerunque sacerdotia addicebat. Observatum illud à Gregorio Turonensi capite sexto de vitis patrum: qui cum scripsisset Arvernos Galli electionem à se factam, à Theodorico Rege ut confirmaretur muneribus emeruisse, ait *tunc germen istud iniquum cœpisse pullulare ut sacerdotium aut venderetur à Regibus, aut compararetur à Clericis.* Exemplum ductum fuit à Regibus Gothorum in Italia: qui confirmationes electionum ad se cum traxissent, silco suo certam solidorum quantitatem ab electis, quæ antea pauperibus erogabatur, inferri jusserunt, apud Cassiodorum lib. IX. epist. XV. Quod securus est Justinianus, & reliqui Imperatores, saltem in Romanæ Ecclesiæ ordinatione. Et enim decreto suo electionem non confirmabant nisi soluta auri quantitate consueta, à qua necessitate Constantinus Pogonatus, petente Agathone Papa, sedem illam liberavit, apud Anastasium; ex quo Gratianus: *ne turpissimi lucri cupiditate allectus, sponsam Christi captivam faceret, ut conquerebatur de vitiosa illa exactione Gregorius magnus in psalmum quartum.*

V. Complectitur quoque clausula illa Capitularis quoscunque qui ad ordinationem concurrunt, Clericos, populum, & Episcopos. Integras enim & puras à pecunia & muneribus quibuscunque ordinationes esse plerisque canonibus, decretis, & legibus publicis, atque pœnis inflictis, antiqui sanciverunt. Verustissima est quæ habetur in apostolicis canonibus constitutio can. XXX. ex versione Dionysij: *Si quis Episcopus aut Presbyter aut Diaconus per pecunias hanc obtinuerit dignitatem, deiciatur & ipse & ordinator ejus, & à communione modis omnibus abscondatur, sicut Simon magus à Petro.* Basilii quoque hanc nefandam avaritiam corripuit epistola sua canonica. Sed locum habere non potuit nisi in provinciis Dioceseos Ponticæ. Quare in

Vide Notæ Eusebii ad Laym. I. c. 11. pag. 48. & ad Concilium Galliarum, pag. 11.

Diecepsi Afiana mos iste invaluerat ut pecuniis ordinationes omnes redimerentur. Quod cum ab Antonino Ephesino Episcopo, Diceceus illius Exarcho, impudenter gereretur, qui pro modo reddituum pecunias exigebat teste Palladio, Ioannes Chrysostomus Ephesum se contulit, ut castigatis ejus criminis reis, morbo mederetur in posterum. Sex itaque, Antonino cognitione pendente defuncto, Episcopos deposuit: qui cum *juxta morem receptum* pecunias a se datas docuissent, obtinuerunt jus repetendi eas ab heredibus Antonini. Alioqui enim non fuisset illis data conditio ob turpem causam. Sed Concilium Chalcedonense canone secundo tantum nefas Ecclesie universalis auctoritate confodit, prolata & extenta pena depositionis in gradus omnes clericatus & in officiorum ecclesiasticorum promotiones, si fiant per turpem lucri negotiationem, & adhibito anathemate in monachos & laicos criminis participes.

VI. Ratio prohibitionis designatur in canone illo his verbis; *sub pretio redegerit gratiam que non potest vendi, sed d' oporot xpo.* Quod significare vult, hoc est. Cum illa atque ordinatio sive *xporotias* completeretur electionem personae atque illius consecrationem per impositionem manuum ipsamque in Ecclesia certa institutionem, (unde necessarium est ex canone sexto Chalcedonensi ordinandos ad aliquam Ecclesiam specialiter pronuntiar, *αρχιεπισκοπῆς*) totum illud negotium a digniori parte nomen sumpsit *xporotias* sive ordinationis, quae manu imposita ordinem confert. Quare cum pars illa principalis, ad quam duae aliae referuntur per connexionem necessariam, Spiritus sancti gratiam donet, non potuit cadere in commercium, ut docuit Petrus in repulsa Simonis. *Vivit Spiritus sanctus omnipotens Deus noster*, inquit Sidonius in Concione libro septimo epistolarum, *qui Petri voce damnavit in Simone mago cur opinaretur gratiam benedictionis sese posse pretio mercari.* Rejctaeque sunt cavillationes Antonini Ephesini, qui redditus Ecclesiarum suae negotiationis causam praetendebat, cum *pro modo reddituum* pretia constitueret. Neque enim Ecclesiae tradebantur nisi ratione ordinis, neque etiam electio antecederet nisi ad ordinem postea consequendum. Quare omnia comprehendebantur damnatione illa quae gratiam commercio exponebat. Vnde simoniaca pravitas imò etiam haeresis dicta est à Gregorio primo passim, qui in electione personae eam committi docet, ne quis eam in sola manuum impositione venali versari sibi persuadeat. Vnde in elegantissima

epistola ad Syagrium *lib. 7. epist. 110.* data anno DCCIX. haec sunt illius verba, *In sacerdotibus ordinandis sinceritas vigeat, sit simplex sine venalitate consensus, pura praeservetur electio, ut ad summa sacerdotij non suffragio venditorum proventus sed Dei credatur esse judicio.* Probat autem vetitam hanc negotiationem, quoniam Dei donum vendi non potest; deinde quoniam quod gratis acceptum est, gratis ex dandum. Quem Matthaei quoque locum sumptum ex capite decimo urserat in hac causa Gennadius Patriarcha CP. in Concilio Constantinopolitano anno CCCCXIX. libro tertio Juris Graeco-Romani. Decreto suo vasm illorum interpretationem excludit qui fraudem faciebant Concilio Chalcedonensi, pecuniis datis post ordinationem. De utroque enim tempore antecedenti & subsequenti docet intelligendum esse canonem. Et consuetudinem contrariam abolet, quae in provincia Galatiae invaluerat.

VII. Planè utramque partem & electionis & ordinationis obnoxiam esse huic crimini simoniae docent diserta Leonis Imperatoris verba. *Nemo gradum sacerdotij pretij venalitate mercetur. Quantum quisque mercetur, non quantum dare sufficiat, estimetur. nec pretio sed precibus ordinetur antistes.* Infrà: *Si quis hanc sanctam & venerandam antistitis sedem pecunie interventu subjisse, aut ut si quis ut alterum ordinaret, vel eligeret, aliquid accepisse detegitur, ad instar publici criminis, & laesae majestatis accusatione propolita, à gradu sacerdotij retrahatur.*

L. Si quemquam. C. de Episc. & Cleric.

VIII. Iustinianus quoque constitutionibus aliquot venalitatem suffragiorum in electionibus & ordinationibus prohibuit. Usum tamen quandam ante suam aetatem inductum de enthroniasticis solvendis, quibusdam adhibitis cautionibus approbat in Novella CXXIII. cap. III. cujus loci genuinum sensum, non omnibus obvium, patefaciemus. Episcopi ordinati, etiam si Patriarchae essent, sive Metropolitanis, certam pecuniae summam Archipresbytero sive Archidiacono ordinatoris tradebant, illis exolvendam quibus competebar ex more; tripli pena decreta in eos qui pretium constitutum excederent. Modus illius in Patriarchis non excedit viginti libras auri; in tenuioribus verò episcopatibus, trecentos aut ducentos solidos vel circiter pro modo reddituum. Putabat Gothofredus in usum Ecclesiae & pauperum hanc quantitatem conferendam: quoniam eorum curam gererant Archipresbyter & Archidiaconus, quibus erat tradenda. quod potest juvari ex septima synodo, quae Ecclesiis dandi, &

Vide supra lib. 6. cap. 10. §. 4.

ex Gregorio in dicta epistola, qui pauperibus erogandi morem ab ordinatis servatum commemorant, licet damnent. Sed non opus est conjecturis, cum sint aperta Novellæ verba; quæ partem quantitatis illatæ Episcopis ordinatoribus, alteram vero partem Clericis ministrantibus & Notariis attribuit. Ius illud dicitur à Iustiniano *συνθετα*, sive specialius *Inthronisticum*, quod Iulianus Antecessor vertit *Cathedraticum*; differtque toto genere à *Cathedratico*, id est, à duorum solidorum præstatione quam in synodis Presbyteri subditi Episcopo deferebant, cujus meminit Concilium Bracarense secundum canone secundo. Vnde Ioannes Scholasticus Patriarcha Constantinopolitanus hoc caput Novellæ rectè inscribit *Ἐπὶ συνθεταῖν ἢ τοῖ ἐθροῦν ἐχρήσθαι ἐκκλησιαστικῶν*. Ex nomine apparet color quæsitus huic pecuniariæ præstationi. *Inthronisticum* dabatur ratione throni sive cathedræ adeptæ. Missio enim illa in possessionem dicitur à Græcis *Ἐθρονιασμός*; quam recentiores in Canonicis à stalli chori dicunt installationem. Sanè videbatur æquum à sumptibus itinerum Episcopos relevari, qui è diffitis civitatibus ad metropolim accedebant, ibique dies aliquot transigebant ad ordinationes peragenda, & honorarium aliquod Clericis ministris tribui. Ceterum Iustinianus non induxit has præstationes, sed potius ad legitimum modum coercuit: *Ne ex talibus occasionibus, debitis Ecclesie prægraventur, & sacerdotia venalia fiant*; ut loquitur in Novella.

IX. Nec omittendum hac Novella cap. xvi. concedi quoque Clericis ab Episcopo ordinatis ut consueta salaria solvant, *emphanisticorum* sive *insinuativorum* nomine, Clericis quibus dari solitum erat, *Ἐμφανιστικῶν ἢ ἰδίας ἐμφανείας, pro insinuatione sua*, id est, quod Clericorum in matricula nomina descripsissent & insinuassent actis ecclesiasticis. Ea tamen lex est adjecta, *ut anni unius diaria, sic vertit Iulianus, non excedentes summas præstent*. Quam *insinuativorum* solutionem tolerat Iustinianus in majori Ecclesia Constantinopolitana, sed non in ceteris Ecclesiis, Novella quinquagesima sexta. Quod ultimum non intelligitur de omnibus omnino Ecclesiis, (id enim contrarium esset Novellæ cxxiii.) sed de Oratoriis urbis Constantinopolitanæ; ut colligi potest ex verbis Iuliani Antecessoris num. cxc. *Si quis in Constantinopolitana civitate Clericus fuerit factus, siquidem magnæ Ecclesie Clericus sit, emphanistica præstet que ex consuetudine præstari oportet. Sin autem alterius Oratorij Clericus fuerit, nihil ab eo emphanisticorum nomine exigatur*.

Illud etiam hinc probatur, quod Iustinianus Defensores Ecclesiæ Constantinopolitanae hortatur ut hujus legis executioni invigilent, scilicet in urbe. Neque enim in aliis episcopatibus aliquid poterant. Vetus scholion Græcum ad Novellam istam in collectione Ioannis Scholastici observat *has præstationes legitimo jure fieri postquam Imperator, qui secularium rerum est dominus, illas approbavit. Non enim ob ordinationis gratiam pecunia accipitur, neque propterea indigni admittuntur; sed honorary & beneficentiæ vice præbetur modicum illud quod lege definitum est*.

X. Sed auctoritate Gregorij magni in synodo Romana vetitum fuit commoda ulrà ordinatoribus aut Clericis ministrantibus pastelli nomine, vel Notariis ob traditionem chartarum, aut alia quacunquæ occasione præberi. Cujus constitutionis occasione de simonia evellenda scriptis ad Episcopos & ad Reges Gallia, ad Metropolitanum Corinthi & provinciæ Hellados Episcopos, ad Episcopos Epiri, ad Helychium Episcopum Hierosolymorum, & ad Eulogium Alexandrinum. Præjudicij istius rationem quandam habuisse videntur orientales, cum decimo capite mandatorum quæ Patriarchæ tradunt ordinatis à se Metropolitanis statuant ut *Ἐθρονιασμός* (sic enim vocant præstationes illas) non detur Episcopo ordinatori, sed Clericis pauperibus, libro sexto Iuris Græco-Romani. Ceterum in Occidente & Chalcedonenfis synodi canon & Gregorij magni decretum à sequentibus Pontificibus & à posterioribus Conciliis Gallicanis & Hispanicis fæpissime confirmata sunt.

XI. Emerfit tandem nova Florentinorum Iurisconsultorum opinio sexcentis abhinc annis, postquam ordinatio à Beneficiorum datione distingui cœpit; qui nullum simoniae vitium Præbendarum emptioni subesse aperte docebant: quod crimen in sola gratiæ spiritualis, quæ jam in ordinatione tradita erat, nundinatione constituebant; cum reditus Præbendarum seculares essent, & in commercio positi. Quod meritò decretis Pontificum statim & postea confutatum fuit. Ius enim fruendi his redditibus pendet ex gratia spiritali collata in ordinatione; cui fit injuria, si pecuniæ vi ad exercitium redigatur. Porro addici alicui speciali Ecclesiæ est pars ordinationis, ut superius diximus; ac proinde institutio illa, sive *pronuntiatio*, non potest emi, nec vendi, juxta Concilium Chalcedonense; estque vera & manifesta simonia. Quod Abbo Floriacensis demonstrabat exemplo vinculi quod est inter animam & corpus, animæ ordinationis gratiam & corpori Præbendam comparans.

XII.

Greg. lib. 4. cap. 11.
51. 52. 53. 54. 55.
ep. 7. lib. 7. ep. 5.
113. 114. lib. 9.
ep. 40. 51. 114. 115.
lib. 11. ep. 44.

XII. Temporibus Caroli magni morbus ille invaluerat, ut à Presbyteris sine titulo ordinatis Ecclesiæ pretio compararentur. Sed qui facinus illud aggrediebantur, non docebant legitime fieri, ut tentatum postea à Florentinis. Ceterum audacia emptorum repressa est canone xv. Concilij Turonensis habiti anno octingentesimo decimo tertio.

ADDITIO

STEPHANI BALUZII.

I. VETUS Ecclesiæ, ut adnotatur in hoc capite, Presbyteros tantum & Diaconos admittebat ad episcopatum, exclusis prorsus Clericis inferioris ordinis. Primus omnium, ut vulgò existimant, Urbanus secundus (non autem primus, ut perperam habetur in capite *A multis*. extra de ætate & qualitate ordinandorum.) Subdiaconos quoque eligi permisit, opportunitate exigente, si tamen consensus accesserit Metropolitanæ Ecclesiæ vacantis vel Romani Pontificis. Decretum id in *Beneventana synodo Urbani Pape, capitulo primo*, adnotat Ivo Carnotensis Episcopus in parte quinta Decreti cap. lxxxi. & libro lli. Pannormiæ cap. v. Verùm cum Concilium illud esset ignotum iis qui sub Gregorio XIII. emendationi librorum Iuris Canonici operam dederunt, Concilium Beneventanum ab Ivone laudatum admonuerunt intelligendum esse de synodo Beneventana quæ tempore Victoris tertij, cui Urbanus secundus successit, habita est. Falsi sunt autem illi vehementer. Nam in actis Concilij illius Beneventani, quæ extant apud Leonem Ostiensem, nulla istius rei mentio reperitur. Sed ea constitutio legitur in plurimis codicibus manu scriptis sub nomine Urbani secundi in Concilio Beneventano, tum etiam apud Ivonem & Gratianum & in libris Decretalium. Quod evincit conjecturam Correctorum Romanorum esse vanam, omninoque caput istud esse restituendum Urbano secundo.

II. Hic locus me admonet ut captata occasione emendem breviarium canonum synodi Claromontanæ quod extat in libro nono historiæ ecclesiasticæ Orderici Vitalis. Nam ille describens canones illius Concilij in epitomen à se redactos, cum ventum est ad constitutionem de electione Episcoporum, his omnino verbis reddidit canonem Concilij Claromontani: *Nemo in Episcopum eligatur nisi aut Presbyter aut Diaconus aut Subdiaconus, & cui dignitas natalium suffragetur, nisi maxima necessitate & licentia Summi Pontificis*. Non cepit Ordericus sensum verborum Urbani, à quo longissimè recedit. Quippe Urbanus Subdiaconos non aliter eligi permisit quam in casu maximæ necessitatis, & cum licentia Romani Pontificis vel Metropolitanæ; ut patet ex canone primo Concilij Beneventani. Ordericus autem refert illum statuisse uti nemo in Episcopum eligetur nisi qui Presbyter esset, vel Diaconus, aut Subdiaconus. Itaque Ordericus Subdiaconos ponit in regula, cum illos Urbanus ponat in exceptione. Deinde, Urbanus omnino prohibet inferioris ordinis Clericos, id est, eos qui infra Subdiaconos sunt, eligi in Episcopos. Sed Orderici breviarium illos quoque eligi sinit *maxima necessitate & licentia Summi Pon-*

Tom. II.

tificis. Quod alienum esse à mente Urbani & res ipsa clamat, & docet præterea manifestè vel unicum caput *A multis*. Cur enim etiam Innocentij tertij pontificatu debitatum adhuc esset an Subdiaconi eligi possent in Episcopos, si Clerici quoque inferioris ordinis eligi poterant auctoritate constitutionis Urbani? Denique in eo etiam peccavit Ordericus, quòd heic omisit personam & dignitatem Metropolitanæ, cuncta ad Summum Pontificem referens; cum tamen Urbanus Subdiaconorum causam tractans, eos ita eligi permisit, si consensus eorum Metropolitanæ accederet. Attamen quamvis Ordericus à sententia sensuque Urbani multum recesserit in hoc loco, ejus testimonio habemus renovatum in synodo Claromontana fuisse hunc canonem Beneventanum, adeoque verissimum esse quod adnotatum est in veteri codice M. S. monasterij Anianensis, confirmata nimirum in eodem Concilio fuisse capitula superiorum omnium Conciliorum quæ per eundem Papam aut Melphicæ aut Beneventi aut Trojæ aut Placentiæ celebrata sunt.

vide suprà 185. 186.

III. Puto autem Urbanum ad condendum istum canonem permotum esse ex eo quòd videret Subdiaconos ac sequentes Clericos interdum eligi in Episcopos absque Romani Pontificis auctoritate; idèque decretum ea de re faciendum esse existimavit, ut quoties ista deinceps tentarentur, fieri viderentur auctoritate Romani Pontificis. Quam conjecturam ut adjuvem, ostendendum est aliquot exemplis veterum temporum Subdiaconos & inferioris ordinis Clericos interdum ad episcopalem dignitatem vocatos esse ante constitutionem Urbani. Initium autem faciemus à Iordano Episcopo Lemovicensi. Cum Geraldus vacuam fecisset sedem Lemovicensem anno vigesimo supra millesimum, avaritiæque & ambitio irreperet in animos eorum penes quos erat aliqua vis & auctoritas in eligendo novo Episcopo. Guilielmus Aquitaniæ Dux, ut his malis occurreret, summam electionis in se trahens, habito conventu apud sanctum Iunianum in Lemovicibus, *ibi Dei nuntius*, inquit Ademarum Cabanensis, *elegit in episcopatum honore Iordanum Præpositum Ecclesiæ sancti Leonardi, magne nobilitatis & simplicitatis virum*, tum in Subdiaconatu constitutum; eaque electio summo omnium applausu excepta, nullius querelam provocavit, nemo questus est illam factam esse contra canones, neque licuisse eum eligi qui nondum Diaconus erat. *Sabbato dein medio Quadragesimæ*, ut ait idem Ademarum, *Diaconus & Presbyter ordinatus est, crastina Dominica consecratus est ab Ibone Episcopo Santonensi &c.*

IV. Ita sanè tolerari potuerunt; quia Subdiaconi, quamvis olim non essent in sacerdotio constituti, sacris tamen altaribus ministrabant, quemadmodum loquitur Urbanus. Sed contra regulas omnino fiebat cum simplices Clerici ad episcopatum eligerentur. Quod Urbani secundi seculo non semel factum esse reperio. Primum quod profero exemplum, editum fuit in persona Geraldii Episcopi Lemovicensis, cui Iordanus successit. Is ergo electus Episcopus anno millesimo & duodecimo, *consecratus est*, ut ait Ademarum Cabanensis, *Pitavini apud sanctum Hilarium mense Novembri pro omnibus gradibus ecclesiasticis à Gisleberto Episcopo, & in gradu pontificali à Signino monacho Archiepiscopo Burdegalensi*. Adnotat idem Ademarum gravem controversiam fuisse excitatam inter Episcopos qui interfuerunt consecrationi istius Episcopi, *contradicens omnibus Episcopis non esse auctoritatem patrum ordinationes*

FF

graduum ab Oſtario uſque ad Presbyterum fieri debere niſi per jejunia quatuor temporum anni, & tota Quadrageſima per dies ſabbatorum uſque in Palmis. Itaque contradicſio fuit, non ob electionem aut ordinationem hominis qui nondum erat in ſacris ordinibus conſtitutus quo tempore electus erat in Episcopum, ſed quia ille à primo gradu eccleſiaſtico uſque ad preſbyteratum una die promotus fuerat contra canones, non ſervatis nimirum temporum intervallis quæ præſcripta ſunt poſt ſuſceptum unum gradum eccleſiaſticum antè quàm ſequens ordo ſuſcipi poſſit.

V. Secundum quod reperio exemplum, editum fuit anno M L X X I I I. in viro celeberrimo, Hugone videlicet Episcopo Dienſi, qui dein Legatus fuit apoſtolica ſedis & Archiepiſcopus Lugdunenſis. Electus ille in Episcopum Dienſem de Dei & Chriſti ejus iudicio, ut Cypriani verbis ait Hugo Flaviniacenſis, de Clericorum penè omnium teſtimonio, de plebis que tunc affuit ſuffragio, de ſacerdotum & honorum viro- rum collegio, quamvis primam tantùm conſuram haberet, approbatus tamen eſt à Gregorio ſeptimo, & ab eo ordinatus Episcopus. Teſtatur illud idem Hugo Flaviniacenſis his verbis: Non multò poſt ipſe qui commendabatur advenit. Et quia ſolam clericatus conſuram habebat, in menſe Decembris per manum ejus (id eſt, Gregorij ſeptimi) uſque ad preſbyteratus gradum promotus eſt; cum hoc aliqui calumniarentur Romanorum, & promerent morem ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, neminem, licet electum amiſiſſem, à Papa ordinandum niſi in eadem deſerviret Eccleſiæ. Quod tamen in ipſo Dominus authentica poteſtate ſua fecit. Complacuerat enim ſibi in illo anima ejus. In Quadrageſima verò, ſabbato in Preſbyterum & ſequenti Domini a ad Miſſas in Episcopum conſecratus eſt. In iſta Romanorum querela adverſus hoc Gregorij ſeptimi facinus non arguitur præcipitata ordinatio, quæ peracta erat ſervatis interſitiis. Nihil adverſus electionem ſimplicis Clerici. Illud tantùm indignatur Romani, quòd Gregorius Hugonem ordinariſſet abſolutè, hoc eſt, nulli Eccleſiæ addixiſſet cum eum ad eccleſiaſticos ordines promovit. Moris quippe eſſe in Eccleſiâ Romana, neminem, licet electus ſit in Episcopum, à Papa ordinari poſſe niſi in Eccleſiâ aliqua, in qua miniſterium ſuum exequatur, intituletur. Quod Gregorius non fecerat, qui Hugonem ea tantùm de cauſa eccleſiaſticis gradibus inſigniverat ut deinceps conſecrare Episcopum poſſet.

VI. Ex his quæ dicta huc uſque ſunt colligitur invidioſam per ea tempora viſam non fuiſſe electionem eorum qui nondum erant in ſacris ordinibus conſtituti, & Subdiaconos inferioriſque ordinis Clericos ad episcopatum vocatos fuiſſe ante decretum Urbani. Ea fortaliſſi de cauſa, ut antea dixi, conſtitutionem ille ſuam edidit in Concilio Beneventano, qua Subdiaconos eligi approbavit, non vulgò tamen, ſed rariffimè, & non ſine Romani Pontificis vel Metropolitanæ licentiæ. Secundùm hanc porrò institutionem, cum anno M X C V. Sanſon quidam Subdiaconus electus eſſet Episcopus Eccleſiæ Vigornenſis, & ad Anſelmum Archiepiſcopum Cantuarienſem Metropolitanum ſuum veniſſet, iſte electionem ejus pro jure ſuo approbans, primùm eum ad diaconatum & preſbyteratum promovit, dein ad episcopatum, ut narrat Eadmerus in libro ſecundo hiſtoriæ novorum. Contra, cum anno milleſimo centeſimo Belvacenſes Clerici elegiſſent Stephanum de Gardanda, Ivo Carnotenſis de electione illa ſcribens ad

Paſchalem ſecundum, indignabundus illum exagitat, inter alia electionis vitia objectans electum eſſe hominem procul à ſacris ordinibus inventum, ut pote nondum Subdiaconum.

VII. Licet autem Urbanus ſecundus iſta declarafſet, adhuc tamen ſub Innocentio tertio, hoc eſt, centum & ampliùs poſt Urbanum annis, dubitatum eſt an Subdiaconus in Episcopum eligi poſſet, quam dubitationem ſuſtulit Innocentius in capite Amulſis, in quo ſancit ut Subdiaconus liberè valeat in Episcopum eligi ſicut Diaconus vel Sacerdos. Data eſt autem illa Innocentij conſtitutio anno milleſimo ducenteſimo ſeptimo; extatque in libro decimo regiſtri ejuſdem Pontificis apud illuſtriſſimum virum Franciſcum Boſquetum Episcopum Monſpelienſem.

Nunc edendi ſunt canones Concilij Beneventani ab Urbano ſecundo celebrati, cujus occasione digreſſi ſumus ad explicationem iſtarum rerum. Sic ergo habent in veteri codice M S. monaſterij Anianenſis in diœceſi Monſpelienſi, emendati ex aliis codicibus manu ſcriptis.

CONCILIVM BENEVENTANVM

HABITVM ANNO M X C I.

ANNO dominicæ incarnationis M X C I. v. Kal. Aprilis celebrata eſt ſynodus Beneventi, præſidente Domino Papa Urbano, præſentibus Episcopis & Abbatibus, quorum numerus facile adnotari non potuit. Secundo igitur die hoc capitulum editum eſt.

Nullus deinceps in Episcopum eligatur niſi in ſacris ordinibus religioſè vivens inventus eſt. Sacros autem ordines dicimus diaconatus atque preſbyteratus. Hos ſiquidem ſolos primitiva legitur Eccleſiâ habuiſſe; ſuper his ſolis præceptum habemus Apoſtoli, Subdiaconos verò, quia & ipſi altaribus adminiſtrant, opportunitate exigente concedimus, ſed rariffimè; ſi tamen ſpectata ſint religionis & ſcientiæ, quod ipſum non ſine Romani Pontificis vel Metropolitanæ licentiæ fieri permittimus.

Item die ſecundo. Capellanos qui contra ſtatutum numerum in curiis ſuis ſine conſenſu ſui Episcopi militaverint, & decimas à læicis ſine permiſſione Episcoporum obrinuerint, nos ſancti Spiritus iudicio ſanctorumque Apoſtolorum auctoritate ab officio & beneficio interdiciamus. Adclamatum eſt ab univerſis: Fiat. Fiat.

Item die tertio. Nullus omnino Episcopus tranſalpinum, vel tranſanarinum, vel quemlibet alienum Clericum ſine formata epiſtola & commendatiis ſui Episcopi literis recipere aut in ſua Eccleſiâ eum ordinare præſumat. Quod qui præſumpſerit, ut canonum contemptor, periculum ſentiat gradus ſui.

Præceptum eſt etiam in ejuſdem ſynodi die ultima. Nullus omnino læicus poſt diem cineris & ciliçij, qui caput jejuniæ dicitur, carnibus veſci audeat. Et omnes, tam Clerici quàm læici, viri quàm mulieres, die illo cinerem ſupra capita ſua accipiant. A die Septuageſimæ uſque in octavam ſancti Paſchæ, vel à die dominici adventus uſque in octavam Epiphaniæ, matrimonia nullo modo contrahantur.

Cyprian. epist. 52.

Ap. Gratian. dist. 41. cap. 10. de Inſtit. Episcoporum.

Eadmer. pag. 51.

Ivo Carnoc. ep. 89.